

УДК [В.М.1]658. 14/.15

В. М. Івахненко, канд. екон. наук,
професор кафедри обліку в кредитних
і бюджетних установах
та економічного аналізу;
К. Г. Кириченко, провідний фахівець
з інформаційних технологій, ДВНЗ
«КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ЕКСПРЕС-АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Стаття присвячується експрес-аналізу фінансового стану підприємства. Автори розглядають існуючі в науковій літературі думки з цього приводу і пропонують зосередити увагу на понятті «платоспроможність» як критерії для оцінювання фінансового стану підприємства.

Статья посвящена экспресс-анализу финансового состояния предприятий. Авторы рассматривают имеющиеся в научной литературе точки зрения по этому вопросу и предлагают обратить внимание на понятие «платежеспособность» как критерий для оценки финансового состояния предприятия.

The article covers contents of an express-analysis of a financial state of enterprises. The authors have reviewed different points of view on this subject and propose to serve a solvency as a true criterion for an appraisal of a financial state of enterprises.

Ключові слова: аналіз, експрес-аналіз, оцінка, інформація, фінансовий стан, платоспроможність, бухгалтерський баланс, розрахунки, грошові кошти, залишки на банківських рахунках, кредиторська заборгованість.

Ключевые слова: анализ, экспресс-анализ, оценка, информация, финансовое состояние, платежеспособность, бухгалтерский баланс, расчеты, денежные средства, остатки на банковских счетах, кредиторская задолженность.

Key words: analysis, express-analysis, appraisal, information, financial situation, solvency, balance-sheet, payments, means, liabilities.

Постановка проблеми. Фінансова діяльність підприємства може вивчатися шляхом оцінки його фінансового стану на підставі звітності та із залученням іншої необхідної інформації. Складні, багатовекторні і часто суперечливі фінансові процеси знаходять відображення в численних показниках фінансової звітності. Жоден із них сам по собі не дає достатньої інформації для вичерпної оцінки фінансового стану підприємства. Таким чином, виникає проблема формування системи ключових фінансових показників, а потім обґрунтованого синтезу їх значень для визначення однозначної оцінки фінансового стану підприємства.

До речі, що автори розуміють під терміном «фінансовий стан підприємства»? Наведемо деякі висловлення з цього приводу. Фінансовий стан визначає конкурентоздатність [13, с. 114]; характеризується величиною засобів підприємства, розміщенням і джерелами утворення [7, с. 81; 12, с. 282]; сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення та ефективність використання фінансових ресурсів підприємства [4, с. 306]; станом капіталу в процесі його кругообороту і здатністю суб'єкта господарювання до саморозвитку [11, с. 563]. Разом з тим фінансовий стан підприємства деякі автори визначають через показники ліквідності, плато- та кредитоспроможності [5, с. 303; 3, с. 141; 7, с. 82]. Таке розмаїття думок з досить простого питання несподівано, адже, наприклад, добрий фінансовий стан завжди асоціюють у першу чергу зі здатністю підприємства розраховуватися за всіма своїми зобов'язаннями, тобто безпосередньо і

однозначно з платоспроможністю. І зовсім не треба ще якась сукупність показників.

Фінансова діяльність підприємства наразі вивчається досить розвинутим і широко поширеним самостійним напрямом аналізу господарської діяльності — фінансовим аналізом. З певних міркувань він поділяється аналітиками на два види: внутрішній і зовнішній. І це робиться залежно від можливостей інформаційного забезпечення і різних цілей окремих груп користувачів фінансової інформації у вивченні окремих питань аналізу.

За ступенем доступності інформація поділяється на *відкриту*, або офіційну фінансову звітність, яку складають за єдиними формами і незалежно від типу власності, та *закриту*, яка знаходиться на підприємстві і є більш різноплановою. Останню пов'язують з існуванням комерційної таємниці і тому до неї обмежений доступ стороннім особам.

Зовнішній фінансовий аналіз, як правило, здійснюють за даними фінансової звітності банки, акціонери, податкова інспекція та інші державні управлінські органи. Аналітиків цих установ цікавить досить обмежене коло питань фінансового аналізу. По-перше, платіжний стан того чи іншого підприємства та загальна фінансова стійкість, по-друге, економічний потенціал і надійність його як партнера, по-третє, привабливість даного об'єкта для вкладання інвестицій.

Внутрішній фінансовий аналіз знаходить застосування у фінансистів і бухгалтерських працівників самих підприємств. Інформаційна база для проведення такого аналізу значно ширша і включає, крім форм звітності, всю сукупність даних бухгалтерського, статистичного та первинного обліку. В своєму розпорядженні аналітики мають також важливі джерела описової та іншої конфіденційної інформації. Відповідно, коло питань, які вирішує внутрішній фінансовий аналіз, ширше, а перелік його потенційних споживачів — вужчий.

Сьогодні все більше прихильників необхідності поділу фінансового аналізу на швидкий і обмежений в обсягах *попередній, або експрес-аналіз* та *повний* і більш *поглиблений* аналіз фінансової діяльності. При цьому відбір інформаційних джерел і відповідних фінансових показників залежить від мети, термінів, виконавців та обсягів аналітичних робіт.

Мета експрес-аналізу — визначення оперативної і простої у виконанні оцінки фінансового стану підприємства. Такий аналіз не повинен займати багато часу, потребувати якихось складних, трудомістких розрахунків і розгалуженої системи інформаційних джерел. Причому розрахунок загальновідомих фінансових коефіцієнтів — не лише зайва справа, а й не виправдано затримує завершення аналізу.

Аналіз останніх публікацій. Ще недавно деякі аналітики експрес-аналіз пов'язували виключно з оцінкою даних бухгалтерського балансу [2, с. 212—220; 4, с. 315—320; 12, с. 297—304; 13, с. 45—54]. При цьому наголос робиться на побудові таблиці *порівняльного аналітичного балансу* шляхом перегруповання й агрегування окремих статей, розділів звітного балансу в більш придатній для аналізу формі та розрахунку низки абсолютних і відносних показників (табл. 1).

Ось як, наприклад, слід здійснити на основі балансу попередню, тобто експрес, оцінку фінансового стану господарства Д.В. Шиян і Н.І. Строченко [13, с. 45]:

- 1) виявити позитивні та явно негативні статті балансу;
- 2) провести оцінку зміни валюти балансу за звітний період;
- 3) дати оцінку динаміки і структури статей балансу.

До речі, не можна категорично стверджувати, що збільшення валюти балансу це добре, а зменшення навпаки погано [2, с. 214; 12, с. 299; 7, с. 84]. Ці процеси можуть бути наслідком певних бухгалтерських проведення, а також докорінної зміни платіжної ситуації, що спотворюють висновки.

Більш аргументованою виглядає позиція авторів, які пропонують проводити експрес-аналіз не лише балансу, а всієї фінансової звітності [5, с. 276; 8, с. 419]. Зміст цього аналізу за С. З. Мошенським і О.В. Олійник охоплює чотири етапи:

- 1) перевірка доброякісності показників фінансової звітності;

- 2) побудова та аналіз аналітичного балансу;
- 3) коефіцієнтний аналіз;
- 4) формування висновків та рекомендацій за результатами проведеного аналізу.

Таблиця 1

МАКЕТ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІТИЧНОГО БАЛАНСУ, тис. грн

	Абсолютні величини		Питома вага, %		Зміни			
	на початок звітного періоду	на кінець звітного періоду	на початок звітного періоду	на кінець звітного періоду	в абсолютних величинах (3—2)	у питомій вазі (5—4)	у відсотках до величини на початок періоду (6 : 2) · 100	у відсотках до зміни підсумку балансу (6 : 6) · 100
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Актив								
I. Необоротні активи								
II. Оборотні активи								
III. Витрати майбутніх періодів								
Баланс								
Пасив								
I. Власний капітал								
II. Забезпечення наступних витрат і платежів								
III. Довгострокові зобов'язання								
IV. Поточні зобов'язання								
V. Доходи майбутніх періодів								
Баланс								

Більш деталізовано викладена послідовність процедур у В.В. Ковальова, де передбачено вісім етапів, з яких чотири присвячені ознайомленню зі звітом і пояснювальною запискою до нього, з аудиторським висновком і обліковою політикою підприємства; у двох подальших вивчаються аналітичний баланс і ключові індикатори підприємства; в останньому формулюються висновки за результатами аналізу. Як видно із викладеного, сам зміст етапів експрес-аналізу фінансової звітності різняться несуттєво.

Всю аналітичну роботу за переконанням указаних авторів слід проводити в два основних напрями:

- 1) експрес-аналіз фінансово-майнового стану;
- 2) поглиблений фінансовий аналіз.

У зв'язку з цим слід зауважити, що такий поділ аналізу можливий стосовно внутрішнього фінансового аналізу. Виконувати же поглиблений фінансовий аналіз навряд чи кожний раз доцільно, оскільки вся необхідна інформація не міститься в звітності. Тут можна погодитись з авторами підручника [4, с. 315], що він зорієнтований переважно на зовнішніх користувачів.

Постановка завдання. Далі саме час відмітити той факт, що не всі аналітики, добре знайомі з прийомами фінансового експрес-аналізу, поспішають їх популяризувати в

своїх підручниках [3, 6, 10, 11, 14]. І справа тут не в зайвій стриманості, якомусь консерватизмі знаних авторів, хоч таке інколи і трапляється. Все пояснюється, мабуть, тим, що нічого, насправді, нового в такому аналізі немає. Нові гасла і терміни! Замість сьогоднішнього експрес-аналізу успішно вживали оперативний, поточний аналіз ще з 60-тих років ХХ сторіччя, горизонтальний і вертикальний аналізи — це ніщо інше, як нові назви прийому порівнянь у динаміці (трендовий) та структурі. І, нарешті, створення і застосування таблиці аналітичного балансу теж не теперішній винахід.

Зовсім інша ситуація з коефіцієнтним аналізом. Впровадження в аналітичні дослідження різних фінансових коефіцієнтів — дійсно нова практика. Але широке використання цих показників, навіть повальне захоплення ними, наразі невиправдане, особливо для швидкої оцінки фінансового стану підприємства. Про обмежені можливості таких «коефіцієнтів» давно нас застерігають закордонні фахівці з фінансів [15, с. 292].

Однак чи не головний недолік існуючого експрес-аналізу — це те, що він не спрямований на чітке визначення стадій фінансового стану підприємства. Замість цього вивчають окремі фінансові та виробничі явища (наприклад, майновий стан, ділову активність, ефективність діяльності підприємства), показники звітного балансу (загальна сума засобів, зношеність основних засобів, показники ліквідності та стійкості); починають розрахунки численних другорядних фінансових коефіцієнтів, які, можливо, доречні, але в межах другого етапу — виконання поглибленого фінансового аналізу.

І, нарешті, не слід плутати речі, які безпосередньо характеризують фінансовий стан підприємства, є його індикаторами та які впливають на нього. Останні (фактори) лише пояснюють, чому відбувалися ті чи інші зміни, а не яка склалася ситуація.

Тому підсумовуючи вище сказане, можна стверджувати, що існуючі методики експрес-аналізу фінансового стану мають суттєві вади і неспроможні дати йому чітку адекватну оцінку, пояснюють такі деталі і залежності, без яких спочатку можна й обійтись.

Виклад основного матеріалу. Господарська практика свідчить, що вирішальною і достатньою для визначення характеристики поточного фінансового стану є *платоспроможність* даного підприємства, його здатність сплачувати всі свої зобов'язання згідно з встановленими строками або відповідно до договірних умов. І що тут нового? Це відомо всім, — скажуть нам опоненти. А справа в тому, на що робиться акцент, що є головним, а що другорядним, що слід розглядати в першу чергу, а що потім, що повинно бути в центрі уваги, а що на периферії зору.

Якщо вивчати пов'язані між собою «платоспроможність», «фінансову стійкість» і «ліквідність», то існують шість варіантів послідовності розгляду цих понять. Але чомусь, як правило, на першому плані і ґрунтовніше досліджують фінансову стійкість підприємства, а лише потім проблеми платоспроможності [4, с. 321—336, 339—340; 6, с. 353—362, 370; 11, с. 563—597; 12, 314—325]. У зв'язку з цим зрозуміло, коли фінансовий стан поділяють на стійкий, нестійкий (передкризовий) і кризовий, але чому тоді певну стійкість слід пояснювати знову платоспроможністю підприємства [11, с. 563]?

Як можна пояснити таке зневажливе ставлення до платоспроможності? Багато що пояснює такий вислів проф. Г.В. Савицької: «Якщо поточна платоспроможність — це зовнішній прояв фінансового стану підприємства, то фінансова стійкість — внутрішня його сторона, що забезпечує стабільну платоспроможність у тривалій перспективі...» [11, с. 564]. Але логіка тут зовсім інша: успішна виробничо-фінансова робота може сприяти платоспроможності підприємства, а та, в свою чергу, формує певний рівень фінансового стану як комплексної характеристики його фінансів. Фінансовий стан, як будь-яке складне явище, має численні властивості, серед яких добре відомі нам фінансова стійкість, ліквідність, кредитоспроможність, автономність, незалежність, забезпеченість обіговими коштами і т. д.

Слід також вказати, що далеко не всі автори ставлять фінансову стійкість на перший план. Так, В. В. Ковальов вважає, що *ліквідність* і *платоспроможність* — основоположні поняття для визначення поточного фінансового стану підприємства [5, с. 303]. Під ліквідністю же якогось активу розуміють здатність його в решті

трансформуватися в грошові кошти, а це знову сприяє платоспроможності [2, с. 230]. Врешті-решт, все стає на свої місця, коли платоспроможність визначається як головний критерій при оцінюванні фінансового стану підприємства.

Найпростіше можна визначити **платоспроможність на якусь дату**. Для цього слід вивчити деякі дані бухгалтерського балансу, банківські виписки з розрахункового рахунку та інколи іншу інформацію про рух грошових коштів. Основні *ознаки нормальної платоспроможності* — це, по-перше, наявність у підприємства в достатньому обсязі грошових коштів, а по-друге, відсутність несплачених своєчасно різних сум кредиторської заборгованості.

Процедуру визначення платоспроможності на певну звітну дату за даними бухгалтерського балансу починають з огляду залишків грошових коштів на розрахунковому та інших грошових рахунках підприємства. Якщо ці суми незначні (враховуючи масштаби його діяльності), треба проаналізувати додатково суми заборгованості з короткострокових кредитів банків, кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, розрахунки з бюджетом, з оплати праці. Оскільки в балансі відтепер не показують окремо суми, несплачені вчасно, слід використати також облікові дані для поділу вказаних у балансі сум на *нормальну (поточну) заборгованість і ненормальну (прострочену)*. Якщо перевіркою встановлена відсутність сум заборгованості, щодо яких порушені терміни сплати, то це надійна ознака доброго фінансового стану.

Визначення фінансового стану підприємства **за певний період у минулому** (за місяць, квартал, рік) у принципі потребує з'ясування платоспроможності на підставі сукупності залишків грошових сум за окремими датами або відносно короткими відрізками часу. Неоцінену послугу тут можуть надати щоденні *банківські виписки з розрахункового рахунку* (особливо одна сума — залишок грошових коштів на кінець операційного дня).

На підставі таких даних на рис. 1 графічно зображено залишки грошових коштів у двох різних за масштабами виробництва підприємств. Перше підприємство (А) в листопаді мало в цілому задовільний стан з деякими ускладненнями з платежами 8 і 19 числа. Щодо другого підприємства (Б), то його добрий фінансовий стан не викликає ніякого сумніву, адже увесь місяць поспіль після виконання поточних платежів у кінці кожного робочого дня залишалися грошові суми на розрахунковому рахунку.

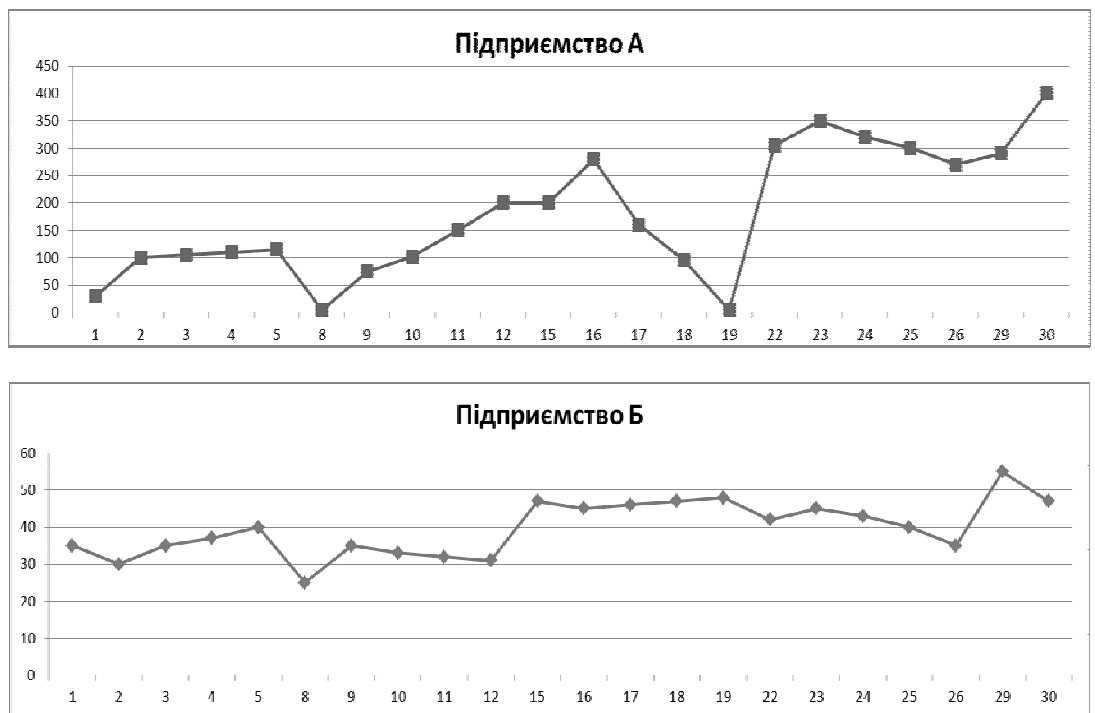

Рис. 1 Динаміка залишків грошових коштів на кінець дня в листопаді, тис. грн

Маючи таку інформацію, аналітик, не звертаючись до звіту, спроможний впевнено констатувати, який фінансовий стан мало підприємство загалом, зокрема в будь-який окремий період часу, і в якому напрямі змінювалася платіжна ситуація.

Незадовільний фінансовий стан, як правило, пов'язують з постійною відсутністю коштів на розрахунковому рахунку. Наявність при цьому застарілих боргів банкам, кредиторам, бюджету та ін. лише зайвий раз підтверджує негативну оцінку фінансової діяльності, а отже, і фінансового стану підприємства.

Неплатоспроможність може бути *випадкова, нетривала* або *давня, хронічна*. В першому випадку низка неплатежів за поставлену покупцям продукцію зумовлює в свою чергу несплату боргів кредиторам за отримані від них ресурси для виробництва та послуги. Такі критичні фінансові ситуації трапляються тоді, коли дана комерційна організація з якихось причин не має достатній страховий запас грошових коштів на власному розрахунковому рахунку.

Погіршення фінансового стану в другому випадку — процес, звичайно, поступовий, і може тривати місяці, а інколи з періодами деякого покращення і роки. При цьому фінансові проблеми стають постійними і більш серйозними, несплачені борги невпинно зростають. Нарешті, настає час, коли вже неможливо погасити великі суми заборгованості і підприємство припиняє роботу і навіть існування.

З огляду на це слід зазначити такі **основні стадії погіршення фінансового стану:**

1) **хиткий фінансовий стан** (тимчасові, незначні фінансові труднощі — не своєчасне повернення кредитів банку, затримка окремих платежів бюджету і поставачальникам тощо);

2) **скрутий фінансовий стан** (регулярна і значна несплата боргів, постійна неплатоспроможність і відсутність у підприємства вільних грошових коштів);

3) **критичне погіршення фінансового стану (банкрутство)**. Це пов'язане насамперед із нерентабельністю виробництва або його зупинкою, наявністю великої заборгованості, яку підприємство не має змоги сплатити.

Виникнення фінансових труднощів потребує від аналітика в подальшому прискіпливого розгляду можливих причин, що їх зумовили. І чим швидше вони будуть встановлені, тим менш руйнівними будуть наслідки. Найчастіше *фінансові ускладнення* бувають унаслідок:

1) накопичення невинуватих (понаднормативних) залишків товарно-матеріальних цінностей на складах підприємства;

2) погіршення показників виробничої діяльності (падіння обсягів випуску продукції, погіршення її якості, звуження асортименту, надмірний ріст незавершеного виробництва тощо);

3) затримки продажу продукції (затоварювання, падіння цін і попиту, збільшення сум простроченої дебіторської заборгованості покупців);

4) зниження рентабельності виробництва, а отже суми прибутків і обігових засобів;

5) втрати обігових засобів через незважені власні управлінські рішення;

6) вилучення коштів у підприємства адміністративним, судовим, податковим або інфляційними шляхами;

7) інших причин (збитки від стихійних лих, несподівані банкрутства боржників, зростання конкурентного тиску закордонних виробників, зміна законодавства та митних процедур тощо).

Висновки. Між фінансовою, виробничою та іншими видами діяльності підприємства існують складні зв'язки і залежності. Так, фінансовий успіх дуже часто є наслідком добрих виробничих показників. У свою чергу, нормальна фінансова робота створює належні умови для передбачених обсягів виробництва продукції, забезпечує можливість для понадпланового його збільшення, додаткового одержання грошових коштів на розрахунковий рахунок.

Сьогодні очевидна необхідність поділу фінансового аналізу на швидкий *попередній, або експрес-аналіз*, і повний і більш *поглиблений* аналіз фінансовій діяльності. При цьому відбір інформаційних джерел, відповідних фінансових показників, визначення напрямів та обсягів досліджень залежить від мети, термінів, виконавців і можливих споживачів запланованих аналітичних робіт.

Чітке розуміння сутності фінансового стану підприємства як певного рівня його платоспроможності дозволяє зосередити увагу аналітиків у першу чергу на наявності і динаміці залишків грошових коштів, стану платіжної дисципліни. Треба також додатково проаналізувати суми заборгованості з короткострокових кредитів банків, кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, розрахунки з бюджетом, з оплати праці. При цьому наявність несплачених своєчасно боргів, особливо затримки виплати заробітної плати власним працівникам підтверджує негативну оцінку фінансової діяльності, а отже, і фінансового стану підприємства.

Залежно від встановленого при аналізі характеру платоспроможності можна виділити такі чотири основні стадії фінансового стану підприємства:

- *добрий фінансовий стан;*
- *хиткий фінансовий стан;*
- *скрутний фінансовий стан;*
- *критичне погіршення фінансового стану (банкрутство).*

Існуючі методики експрес-аналізу не дають змоги оперативно і реально оцінювати рівень фінансового стану підприємства, адже прийоми «читання» балансу не дають для цього однозначно чіткої відповіді. У зв'язку з цим справжньою підмогою для аналітиків були би у річному звіті ф.5 «Примітки до фінансової звітності», таблиця VI дані щодо залишків грошових коштів у кінці кожного місяця (а не як зараз, лише в кінці року).

Вивчати причини фінансових труднощів і розробляти заходи для їх подолання слід проводити після оцінювання фінансового стану підприємства.

Інвестиційні можливості самого підприємства залежать у першу чергу від рентабельності його роботи і успішної діяльності на ринку. Але фінансова стабільність є обов'язковою умовою відповідного накопичення і використання власних інвестиційних ресурсів і залучення їх за потребою із зовнішніх джерел. Слід також вказати, що інвестиційна активність як одна з характеристик підприємства може певною мірою свідчити про його фінансовий стан.

Література

1. Барнгольц С. Б., Мельник М. В. Методология экономического анализа деятельности хозяйствующего субъекта. — М.: Финансы и статистика, 2003.
2. Економічний аналіз: Навч. посіб. / Колектив авторів під керівництвом акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. — 2-ге вид. — К.: КНЕУ, 2003. — 556 с.
3. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу: Навч. посіб. — 5-те вид., переробл. і доп. — К.: Знання, 2006. — 220 с.
4. Кіндрацька Г. І., Білик М. С., Загородній А. Г. Економічний аналіз: Підручник, 3-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 487 с.
5. Ковалев В. В. Финансовый анализ: методы и процедуры. — М.: Финансы и статистика, 2001. — 560 с.
6. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. посіб. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. — 378 с.
7. Литвин Б. М., Стельмах М. В. Фінансовий аналіз : [Навч. посіб.] — К.: Хай-Тек Прес. 2008. — 336 с.
8. Мошенський С. З., Олійник О. В. Економічний аналіз: Підручник, 2-ге вид., доп. І перероб. — Житомир: ПП «Рута», 2007. — 704 с.
9. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: [Підручник]. — 3-те вид., перероб. і допов. — К.: Знання, 2008. — 630 с.
10. Прокопенко І. Ф., Ганін В. І., Петряєва З. Ф. Курс економічного аналізу: [Підручник] / за ред. І. Ф. Прокопенк. — Харків: Легас, 2004. — 384 с.
11. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства. — 2-ге видання. — К.: Знання, 2005. — 662 с.
12. Фінансово-економічний аналіз: Підручник / Бурак П. Ю., Римар М. В., Бець М. Т. та ін. [Під заг. ред. П. Ю. Бурака, М. В. Римара]. — К.: ВД «Професіонал», 2004. — 528 с.
13. Шиян Д. В., Строченко Н. І. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. — К.: Видавництво А.С.К., 2003. — 240 с.
14. Мних Є. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Підручник. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. — 514 с.

15. *Ейсен Никбахт, Анжеліко Гроппелі*. Фінанси / Пер. з англ. / — К.: Вік, Глобус, 1992. — 383 с.

Стаття надійшла до редакції 17.09.2012 р.

УДК 339.138

О. І. Богатирьов, к.е.н.,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АУДИТ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

У роботі комплексно опрацьовано актуальні аспекти підвищення ефективності маркетингових досліджень і аудиту розвитку підприємств

В работе комплексно изучены актуальные аспекты повышения эффективности маркетинговых исследований и аудита развития предприятий

The important aspects of efficiency of marketings researches and audit for enterprises development are complex studied in the article

Ключові слова: маркетингові дослідження, маркетинговий аудит, розвиток, підприємства.

Ключевые слова: маркетинговые исследования, маркетинговые аудит, развитие, предприятия.

Keywords: marketing researches, marketing audit, development, enterprises.

Постановка проблеми. Основний зміст маркетингу полягає в тому, що будь-яке господарське рішення повинно прийматися виходячи з аналізу ринкової ситуації та тенденцій її зміни, а також з урахуванням імовірної реакції ринку на прийняте рішення. Цим визначаються місце і значення дослідницької функції маркетингу, важливість розроблення добре скоординованої програми вивчення й оцінки різних чинників, від яких залежить успіх виробничої і ринкової політики фірми.

Говорячи про дослідницьку функцію маркетингу, треба мати на увазі, що йдеться не просто про вивчення ринку, хоча цей аспект діяльності має першочергове значення, а про систему комерційних досліджень, об'єднаних терміном «маркетингові дослідження», тобто про всю сукупність проблем, пов'язаних із реалізацією ринкової концепції управління. Дослідницька (аналітична) функція маркетингу являє собою фундамент усієї маркетингової діяльності підприємства та охоплює всю підготовку, що передуює прийняттю будь-якого рішення щодо кожного елементу комплексу маркетингу. Без ґрунтового дослідження стану та перспектив розвитку зовнішнього середовища, без аналізу внутрішнього середовища підприємства практично неможливо провадити господарську та комерційну діяльність, змінювати на користь підприємства контрольовані чинники зовнішнього середовища.

Вирішення проблем розробки ефективних моделей стратегічного управління підприємством, що базуються на принципах маркетингу, за умов глобалізації систем господарювання, є центральним та обов'язковим елементом економічної політики суб'єктів господарювання.

Прикладним аспектам проведення маркетингових досліджень на сучасному етапі розвитку маркетингової науки присвячено публікації Д. Аакера, Е. Бернса, А. В. Войчака, Н. К. Малхотри, А. Ф. Павленка, А. О. Старостіної, Г. А. Черчилля, Д. Якобуччі, Г. Багієва, І. Беляєвського, Є. Голубкова та інші. Найбільш поширеними нині засадами аналізу і обґрунтування результативності маркетингових стратегій, інноваційних проектів тощо є формування сценаріїв розвитку ринку (найважливіших його параметрів), за різних рівнів визначеності ринкових тенденцій, а також формування на основі останніх комплексних оціночних моделей економічної ефективності [1—6].

Постановка цілі. Метою статті є пошук ефективних методичних підходів щодо підвищення результативності ринкових досліджень і маркетингового прогнозування та аудиту в управлінні розвитком вітчизняних підприємств.